

Bokmeldinger

Erik Henning Edvardsen (red.) 2012.
En dør til Asbjørnsen og hans verden,
Asbjørnsenselskapet / Norsk
Folkeminnelag / Aschehoug. 208 sider.

Anmeldt av Audun Kjus

Boken er gitt ut for å feire Asbjørnsens 200-års jubileum i 2012. Den er en samling kortere og lengre tekster (med omfang fra ni til førti sider) som i hovedsak er ment å belyse Asbjørnsens varierte yrkesutfoldelse, betraktet fra de ulike fagfeltene han var virksom i.

Asbjørnsen var på mange måter et moderne menneske. Heller enn å følge noe overordnet kall, fulgte han interessene sine. Med tiden ga dette ham et gjennombrudd som skribent og forfatter. Han var også nær ved å få et gjennombrudd som naturforsker. Fremsynthet og pågangsmot sikret ham i stedet en stilling i skogvesenet. Ofte, som i den såkalte grøtstriden, kan det se ut som Asbjørnsen går inn for synspunkter, kanskje ikke først og fremst fra en indre overbevisning, men fordi han ser plasser der det er mulig for ham å innta. I tillegg til folkelivsskildringer og gjendiktning av folkelig fortellerkunst, dyphavszoologi og botanikk var Asbjørnsen en dyrker av vennskap og av god mat. Knut Liestøl har bemerket at folkeeventyrene og huldreeventyrene til Asbjørnsen bærer seg så godt fordi de har i seg noe av Asbjørnsens egen letthet og livsglede.

Jeg må vel straks innrømme at jeg sitter i glasshus når jeg skal anmelde denne antologien. Jeg deler arbeidsgiver med redaktøren. I tillegg har jeg selv vært med på å gi ut

en tilsvarende jubileumsantologi for P.A. Munch, en av Asbjørnsens samtidige. Men jeg biter meg merke i hva Asbjørnsen forventet av en anmeldelse. Dette står å lese i brevvekslingen mellom ham og Jørgen Moe i 1838, der de diskuterer Andreas Fays anmeldelse av deres første publiserte folkeeventyr i utgivelsen *NOR, en billedbok for den norske ungdom*. Asbjørnsen frykter at Faye kan ha skadet eventyrprosjektet ved å skamrose boken. Han ønsker seg en anmelder som både er i stand til å fremheve det gode og påvise det mindre gode. En udelte positiv anmeldelse kan virke lite troverdig. Etter denne oppfordringen fra bokens hovedperson skal jeg raskt komme i gang med kritikken.

De fleste av tekstene i antologien ville hatt godt av en ekstra gjennomgang hos en streng redaktør. Noen av bidragene har vel omstendelige innledninger, som ville vært nødvendige hvis den enkelte teksten skulle bære seg alene, men som i en antologi virker trettende og overflødige. Bakgrunnstoff som er felles for bidragene burde, så vidt mulig, overlates til forordet eller til det kapittelet der stoffet hører mest hjemme.

I en antologi som denne vil tekstene rimeligvis være skrevet i ulike stiler. Da er det desto viktigere at den enkelte teksten henger sammen. I det ellers gode bidraget til Nils Christian Stenseth og Thore Lie hakker det kraftig når teksten går fra å fortelle om Asbjørnsens rolle i den europeiske resepsjonen av Darwins utviklingslære, til å argumentere for at dagens skolebarn burde få mer undervisning om utviklingslæren. Jeg vil ikke si at den siste delen burde vært utelatt, men den burde vært

jobbet bedre inn i tekstens helhet, ikke minst med hensyn til språkføringen. Et liknende tekstbrudd finner vi i Erik Edvardsens gjennomgang av Asbjørnsens arbeid med å gjenfortelle eventyr. Den første delen av teksten følger Asbjørnsens livsløp og forfatterskap kronologisk. Den andre delen av teksten er et studium av hvordan Asbjørnsen skrev sammen forskjellige nedtegnelser til enkelte av eventyrtekstene han publiserte. Den siste biten burde vært jobbet bedre inn i helheten.

To av tekstene i samlingen (de som behandler Asbjørnsens kokebok og utgivelsen hans om kaffe) er så knappe at de fremstår mer som skisser til artikler enn som ferdige tekster.

Alt dette vil jeg i grunnen si er skjønnehetsflekker på en ellers interessant og vellykket antologi. Jeg har lest litt om Asbjørnsen fra før, men i denne boken lærte jeg nye ting. Nils Voje Johansens artikkel om farens innsats som tilvirker av vitenskapelige instrumenter har biografisk betydning, og klargjør noe av bakgrunnen for Asbjørnsens ambisjoner om å bli naturforsker. I bidraget til Stenseth og Lie får vi se både dyphavsforskningen til Asbjørnsen og lesningen hans av Darwin i en internasjonal forskningshistorisk sammenheng. I bidraget til Bjørn Bækkelund får vi kjennskap til viktige momenter i Asbjørnsens syn på fornuftig skogpleie, for eksempel får vi høre om hvordan han mente barkebillepidemier burde forebygges.

Jeg er likevel ikke helt ferdig med kritikken. Olav Solberg har levert en tekst med tittelen *Asbjørnsens huldreeventyr*. Han finner det nødvendig å åpne teksten med noen skarpe nedvurderinger av Knut Liestøls analyser av Asbjørnsen. Først får vi vite at Liestøls behandling av huldreeventyrenes kvaliteter kommer til kort fordi Liestøl ikke vurderer tekstene *som litteratur*. Dernest får vi vite at Liestøl ikke tilkjenner Asbjørnsen kunstnerisk originalitet. Begge

delene er løse påstander basert på sitater tatt ut av sammenheng. En hver som leser biografien til Liestøl, som uten tvil er det grundigste og mest gjennomtenkte som er skrevet om Asbjørnsen, vil finne rikelig med både analyser av huldreeventyrene *som litteratur* og anerkjennelse av Asbjørnsens originale dikterevner. Men hos Solberg er det altså slik at Liestøls lesninger må gjøres mindre og fattigere for at Solberg selv skal kunne fremstå som en bedre og riktigere fortolker av Asbjørnsen. Det Solberg velger å fokusere på i fortsettelsen er Asbjørnsens rammefortellinger. Lesningene hans er skjematisk og ikke spesielt produktive. Rammefortellingene ble også undersøkt av Liestøl, som pekte på de samme etiske tankekorsene som Solberg merker seg: hvordan Asbjørnsen ofte karikerer fortellerne sine og behandler dem nedlatende. Men Liestøl gir samtidig innblikk både i Asbjørnsens kreative prosess og i hvordan rammefortellingene virket på leserne i forfatterens samtid.

Nå har jeg vært streng så lenge at det kjennes som jeg kanskje mener dette er en dårlig bok. Det mener jeg ikke. Jeg får gjenta at jeg lærte mye av den. Mitt råd til leseren må imidlertid være at hvis du bare vil lese én bok om Asbjørnsen, da bør du satse på Liestøls biografi fra 1947. Det er en bok til å bli klok av. Hvis du vil spandere på mannen to bøker (og det syns jeg du godt kan gjøre) da anbefaler jeg Edvardsens antologi fra 200-årsjubileet.